אין געוועב
IN GEVEB A JOURNAL OF YIDDISH STUDIES

רב דוד • Reb Dovid

by Jonah Rosenfeld, translation by Rachel Mines

In geveb: A Journal of Yiddish Studies (December 2015)

For the online version of this article:

http://ingeveb.org/texts-and-translations/reb-dovid

רב דוד

REB DOVID

Jonah Rosenfeld
Translation by Eli Rosenblatt

Introduction: Jonah Rosenfeld (1880-1944), a protégé of I. L. Peretz, published his first novel, *Dos Lernyingl,* in Odessa in 1904. In 1921 he emigrated to New York, where many of his stories appeared in the *Forverts*. He was a prolific writer; his entry in *Leksikon fun der nayer Yidisher literatur* (Lexicon of New Yiddish Literature) lists 23 titles, including several multi-volume works. According to the YIVO Encyclopedia, "Most of [Rosenfeld's] work remains a hidden treasure of modern Yiddish literature . . . Rosenfeld belongs among the most original Yiddish prose writers of his generation."

Rosenfeld's writing is not polemical, though issues of social justice, gender inequality, and family dynamics inform his work, which foregrounds character and psychological realism. In this, he joins other modernists of the early to mid-20th century. Characters are generally poor, either materially or spiritually. Plot is subordinate to long passages of introspection, often vague and unfocused as characters are only dimly aware of what they themselves think or feel. However, their inner worlds are depicted in a writing style that is lyrical and delicate: as one reviewer notes, "there is often a contradiction between a nuanced style and the brutal reality of what he depicts." Although Rosenfeld neglects or subverts much of what was positive in prewar Jewish life, his domestic dramas serve as a corrective to the tendency of some modern readers to sentimentalize prewar life and literature.

Rosenfeld's contemporaries did not accord him universal praise. Melech Ravitch, writing in 1939, mentions that some critics accused him of posturing, artificiality, and egocentricity (271). But perhaps Rosenfeld was ahead of his time. His entry in *Leksikon fun der nayer Yidisher literatur*, compiled after his death, concludes with this statement: "People will discover that this so-called primitive person was a refined author and one of our best" (350).

Reb Dovid

That's what the children call him among themselves, and the first who thought to call her father by name was his daughter Rivke.

This is how it happened:

Reb Dovid's two sons, Rivke's brothers, were standing at their work, pressing shirtfronts with hot irons to make them hard and shiny, while she, Rivke, the father's daughter and the brothers' sister, stood and listed in the book the dirty laundry that someone had just brought in for washing.

Just then her father appeared on the other side of the sidewalk, across from the window, and Rivke announced:

"There goes Reb Dovid!"

The young man who had brought his laundry for washing, who knew that "Reb Dovid" was her father, burst out laughing and said that when he'd brought his laundry for the first time and seen him there, he hadn't realized he was her father; he'd thought some stranger, a preacher, was walking around in their house.

"Why on earth a preacher?" Rivke smiled.

"Because only a preacher"—the young man answered—"can make himself at home in a Jewish house but behave like a stranger, keeping himself separate from the family who's invited him in."

The two workmates, covered with sweat from their labor, applauded their customer, who was like a close friend and was even closer now that he'd hit the nail squarely on the head.

"You should get a medal for that," said the older one.

"And I?" Rivke asked.

Then Reb Dovid came in, and their chat was interrupted.

From then on, that's how it was. The children forgot the word "father"; only "Reb Dovid" remained. Using his name caught on as easily as catching smallpox after being exposed; because for years on end, the children had been angry with their father, because for years on end the father had held himself apart from his children like a stranger and lived a life unto himself.

His remoteness and detachment from his household began when his sons became workers. For a long time he'd fought bitterly against that, but they hadn't listened, and they became what he had not wished them to become; and his wife, too, had sided with the sons. She, like them, hadn't seen any other kind of future for them. She, like them, had realized that a trade is much more practical than any pie-in-the-sky dream job.

Of course it was no crime, but it was completely contrary to his Jewish spirit. A Jew must easily earn his bit of bread. The words, "by the sweat of your brow" were more suited to gentiles or Jews who were essentially not Jews… truly, his sons had been given everything they needed to live on, but they were ignorant; they knew nothing about being Jews, thinking it enough to read newspapers and delight in some deed someone had done; and his task was to disparage that with his viewpoint from the book of Ecclesiastes, "there is nothing new under the sun." As proof, he gave them the Temple in Jerusalem and King Solomon's throne, which was made with such wisdom that no one

but Solomon could sit in it; and he told them the legends of the Targum Sheni and the Book of Esther, how Shishak, the king of Egypt, wanted to sit on the throne, and the "blessing"—a crippling blow in the side—he received from its golden lion…

"You are complete ignoramuses! What do you know about anything?" he'd always end his speech.

Because of the father's contempt, shown at every opportunity, the sons began to resent him, and if they'd known a bit more about worldly things, they would have challenged their father's piety; but they'd only caught a whiff of the spirit of the times and thought themselves virtuous because they worked for themselves and didn't let anyone exploit them.

Those disputes were all in the past; today, they didn't even speak: an ongoing, never-ending, suppressed anger between father and sons, and through the sons' influence, even the mother and the sister grew angry. But Reb Dovid wasn't bothered by any of that, just look at his conduct: how every morning he'd comb his beard, put his tallis and tefillin under his arm, and stroll to the synagogue. Watching him, you might think he'd decided that not only the Sabbath, on which God rested from his work, should be holy to the Jews, but neither should the six weekdays be considered ordinary to a pious Jew, because it's only right that every day of the week should be a holy thing for those whom God has helped…

The children, no matter how used to him they were, still watched him expectantly, following him from his rising to his departure; and feeling each morning they could have said something new about his behavior. Just as each of their mornings was allotted for workaday labor, each of his mornings was allotted for holiday carefreeness and piety befitting a holy day. A few hours later, he'd come home for lunch, praying devoutly, with many songs of praise to God, as though the food had fallen directly from Heaven; and after eating and praying, he'd leave again and return in the evening for the second "feast"; and after eating, he'd walk around for another hour and a half, alone and self-sufficient, as if he'd been created only to demonstrate that you can have a wife and children and still live alone—a peaceful life, without worries, without the bother of making a living… in short, a man named Reb Dovid… he belongs to himself, and this "Reb Dovid" belongs entirely to himself; he has nothing to do with his wife and children, and neither does his name, and not for nothing do the children call him among themselves:

"Reb Dovid!"

He had a small job which perfectly suited his pious ways. "The gang," that is, his wife and children, were embarrassed by his profession, and so he never gave them a penny.

His job? He said kaddish for the dead and studied Mishnah in memory of those who had died. He was completely at home in the cemetery, too. He even knew the resting places of people who'd died before he was born. And once in awhile, when a "child" of the long-dead and long-forgotten visited from a far-off city, he was the only one who could show the grave of the long-departed man or woman to whichever "child"

had come to visit; he'd say the prayer for the dead, "Eyl mole rakhmim," and get some payment for that.

Quite often he'd come home a little drunk, with feverish, shining eyes, humming a sad, prayerful tune under his breath. You could see him some way off walking along, his hair and beard raised heavenward, his trousers dangling like two tubes high over his shoes, quite differently from all usual days; and when his daughter caught sight of him through the window, she'd announce to her mother:

"There goes your husband!"

Although the mother absolutely refused to show the children she had anything at all to do with him, that he was a stranger to her just as he was to them, Rivke suspected her indifference was feigned. She was sure her mother even visited him at night, and if Rivke hadn't been embarrassed, she would have reported her to her brothers.

As for Rivke's suspicion, the older woman had in fact banished her husband from the bedroom many years ago. The daughter, however, suspected her mother hadn't done so willingly, but rather on account of the children. Rivke was almost convinced her mother's anger with her father was just for show, to keep the children happy. You could even see it in the way her mother regularly made up the bed in the laundry… and if that alone said nothing, she remembered this incident: one night she'd awakened and discovered her mother wasn't in bed…

So her mother's estrangement from her father was only for show, and therefore her mother was giving up nothing… and as for her brothers, who hadn't yet married, thanks to Rivke, she needn't take that seriously, either, because men can do without that too; she didn't understand why men had to get married at all. So it wasn't so bad for her brothers. It was worse for her than for everyone else; she had always been a constant, silent witness to their free, masculine life. And whenever she went to open the door, she'd gaze in wonder at the long, stretched-out figure of her father, lying on the white and softly-bedded tables in the laundry. She vaguely connected her brothers' coming home late at night with her father lying there… as though he, with his hidden masculinity, might reveal himself through his sons and their returning late at night. And it seemed so strange that from night to night all three children would walk past their father, and not one of them knew whether he was sleeping or not… and all three felt such a heavy unhappiness emanating from their father, who lay like a stranger on the bedded tables…

Could all which has been described so far be the reason for Rivke's remaining an old maid? Maybe up to a point, but not completely. Rivke was a spinster because… she herself didn't know why… it often happens that a girl isn't chosen and no one, not even the girl herself, knows why. Sometimes she's a quite tolerable girl who shows herself to advantage, and yet…

That was Rivke's situation. It's interesting what Rivke herself had to say about it:

She said she cared nothing for young men, that she had no use at all for them. Is that true?

It's certainly true, what she said: that she behaved too contemptuously, and "too" never serves well…

That is, thanks to that "too," she was…

No, we still can't know. Girls older than she had married… but she said she'd never get married, which meant she was also saying she was an old maid.

"Big deal. I could still find a bargain, if I wanted to."

So she maintained to her two brothers and her mother.

And the latter was in complete agreement with her:

"To me that is the greatest sorrow!"

And the older woman was even more annoyed that her daughter added a few years to her age—or rather, that her daughter counted a few years which her mother would have preferred to subtract. They bickered between themselves: the older did not allow the younger to count, and the younger did not allow the older to subtract, reasoning with her mother:

"All right, Mamma, I understand if you want to deny a few of my years for the sake of others, I understand; but for my own?"

And once she got so excited she said:

"I tell you, Mamma, if a bridegroom came to look me over, I'd say to him: "Young man, you should know that I am so-and-so years old; if you're interested, that's fine, and if you aren't… "

The mother was alarmed; she believed that her daughter might actually say such words, and wringing her hands, she cried aloud:

"Woe is me! What's going on with her, dear God?"

And now Rivke threw herself into the role: seeing the effect she was having, she was inspired to make an even deeper impression, and so she said:

"If, let's say… well, even if one of Rothschild's sons came to me and asked how old I am, first I'd tell him my age; and then I'd open the door for him, and I'd say: "Mr. Rothschild, you may go now!"… If I'd wanted a businessman for a husband, I could have had him a long time ago … and I'm not for sale!"

Having finished this refrain, she placed her hand on her hip and stubbornly set her head as though ready to rule the whole world (this was due to the fact that no one had ever ruled over her), and her poor mother squeezed her eyes shut and wrinkled up her face ready to cry… but then the younger of the two sons, who was standing by the two white and softly bedded tables, pressing white shirt-fronts with the hot irons to make them hard and shiny, chimed in:

"Don't be afraid. Just let Rothschild come, she'll behave better… she'll take a few years off on her own, if that's a stumbling block."

The two brothers would gladly have married already, although they were younger than their sister, but they delayed so as not to put her in an uncomfortable position—and for that reason (not to mention the fact that she was a burden to them) they were constantly huffy with her. And they thanked God whenever they got the opportunity to attack her:

"You think you're so smart, ha?"—the older spoke up right after the younger: "You might think so, but I don't. And I'm probably right, not you!"

He spoke just like a father, which wouldn't have annoyed her so much if she hadn't already had a father. But you have to listen to such words when you live on your brother's account. On the other hand, she reasoned, she did earn her living with them; she took in the laundry which had been brought for washing, recorded it in the book, and marked the numbers on every piece: that was work, and sometimes in the rush before Sabbath or a holiday, she would help iron. There was no doubt that she earned her own food. All their wrath must come from the fact that they thought they would still have to raise a dowry for her. For that reason she sympathized with them, there they were perfectly right… if even her father didn't worry about her, of course her brothers shouldn't have to…

It happened on a certain summer evening, when the brothers had already laid aside their work and both were standing, nicely dressed, ready to leave, as they always did after work; and Rivke sat on the glass-enclosed porch with her evening inclination to hopeless longing, once again watching the sun going down, taking with it another day of her pointless, spinsterish life.

On the porch it was very hot, as it can be only in a place where three half-walls are made of glass on which the sun shines from dawn to sunset. Rivke had no better place in which to pass her free, lonely hours, so she would sit there in her glass-enclosed loneliness and look out at the world going by; and this time as she sat there, her father, "Reb Dovid," appeared. Set apart from everyone else by his Jewish appearance and Jewish bearing, he wore a somewhat guilty expression because he hadn't been home all day; and he slipped a pear from the pocket of his long gaberdine coat, and silently, without a word, with mute but goodnatured gruffness, stole it into Rivke's hand and went into the house.

Rivke examined this gift for rather a long time, and did not know what to do with it; and at fleeting moments she felt she'd jumped back in time twenty years, when her father often used to treat her, his only daughter, to such presents. She sat as if stunned and didn't know what to do with the pear. It didn't occur to her to eat it; that would be for later, at that moment the thought didn't even cross her mind. Her bafflement was because the gift had been given to her in such an intimate way, and so it occurred to her that she must immediately show it to her brothers; but for that very reason she was ashamed to do so.

She examined the pear from all sides. It was a beautiful pear, dark brown and perfectly ripe, but she was unable to eat it. Perhaps she held back because the pear had become warm in her father's pocket? She felt its warmth, but if that was the reason she hesitated to eat the pear, she herself didn't know and didn't think about it.

While she sat, thinking about showing her brothers her father's gift, the two of them appeared, and she instinctively thrust her hand with the pear under her blouse and looked after them a little way as they walked side by side, these two manly brothers, who, for the whole world of women could be men, but for her alone, were not. And she thought about the fact that she'd never know where her brothers spent their free evening hours, yet they knew that she was sitting there, serving her time in forgotten spinsterhood, and she was overcome by resentment, resentment mixed with humiliation… and despite herself, the provocative thought crossed her mind of making an end to all this old-maidish "sitting," in her brothers' home no less. Yes, there had to be an end to this!

Night fell and Rivke was still sitting with the pear. Her father moved around in the dark house, and in the same darkness her mother lugged the bedcoverings from the bedroom, and she listened to her plumping up the mattress for her father, and she, Rivke, was still sitting there with the pear, not knowing what to do with it. She knew one thing only: she would certainly not eat that pear. Why wouldn't she eat it? Why had she not eaten it up to now? But really, what should be done with it? Certainly, something had to be done with it. Because this was a pear to eat, and she could not eat it… no, and neither could she just throw it away… unless…

And suddenly it occurred to her: she would dig a little hole and bury the pear. Behind the house was a small garden, where a few crooked little trees were growing. Rivke went out with a pointed knife in her hand and dug a hole. She buried the pear there in the hole, covered it over, and pressed it down with her foot.

Coming into the house after the burial, she found a lantern burning. Her father's mattress was already prepared, and her father himself was standing in his shirtsleeves smoking a cigarette. Over his head curled a thick mass of smoke, and on the wall behind him lay a tall shadow, and over the shadow's head smoke also clustered, as over the head of the original.

As she passed him from behind, he turned an attentive face and cast a searching glance at her. She hastily drew aside and seated herself outdoors before the door with a vague, heavy feeling, as though she had just now arrived from the funeral of someone close to her… and what had she done, after all? Only buried a pear. And nevertheless for a long time afterwards, a heavy impression of the deed remained with her, and she felt as though she had buried a living thing in that little grave, and she wanted to cry…
It was already dark, the sky was sprinkled with stars, its heights here and there hazed over with thin, transparent little clouds. It was warm and breezy. From the trees lining

the length of the street, a soft, restful restlessness of twigs and leaves could be heard. The shops were all closed, and the shades lowered over the windows and doors gazed out like cataracts; only across from her, with nighttime melancholy, the two large windowpanes of the pharmacy shone, the cosmetics displayed in the window palely glowing.

She sat and observed the couples strolling back and forth, some clasping the other so tightly that it seemed one person was walking, one person with four legs and two heads… was it likely that she had never walked like that with anyone? Yes, certainly… But who that person was and what he looked like, she couldn't remember… and no wonder she didn't remember him… because at the time she'd thought nothing of it… who would have refused to walk with her then? It was only surprising that that person, with whom she'd been more intimate than with all the other young men she'd known, would happen to trickle out of her memory… and another question occurred to her: why, as with all the other young men, had it come to nothing? Well, there was a reason for that, too: he had wanted too much from her, and that was proven by the fact that he was more intimate with her than all the others… if he had allowed himself—and she had allowed him—to walk so closely embraced with her, that in itself showed that he'd wanted somewhat more from her, and so, as she hadn't been one of "those women," she had pushed him away (so she imagined), and for the same reason had banished him from her memory, and he'd disappeared from her horizon…

Yes, and whose fault had that been? Both were guilty, both he and she… he because he presumed too much, and she because she'd given him nothing… but one dubious question remained: where had he gone, the one she'd let herself get closer to than all the other young men she'd known …

Suddenly a name leaped out of her mind: Berl; and although she still couldn't see the figure associated with that name, she was sure that the one she'd been thinking about this entire time had been named Berl… if it was not he, then who else could it be? From where had that name suddenly leaped into her brain? And if it wasn't he, then who then could it be? Why did she remember such a name? And why did she remember that she'd known such a name and then forgotten it, and remembered that she'd forgotten the name, and at the same time she recalled that she remembered this same forgotten name… how had he engraved himself into her memory if he, the owner of the name, had been nothing to her… and if he had been something to her, another question arose: how could she have forgotten to the extent that she no longer had the slightest inkling what this Berl had looked like?

Very, very strange:

"Berl."

A name without a likeness… and the more the name repeated itself in her brain, the more and more unhappiness it summoned up in her… it was something like recalling

a dead person, the unhappiness evoked in her by the familiar name of the unknown person… perhaps he had died… died from yearning after her, or even taken his own life… but was he named Berl, the one with whom she'd been more intimate than with all the other young men? … maybe… but surely his name was not Berl… and she wasn't at all certain any more that she'd even had such a friend… yes, but what kind of person was this Berl, whose name she remembered, but not his appearance… such a name couldn't come to mind for no good reason… actually that fact alone, that every time the name echoed in her mind, such a heavy, painful sadness enfolded her, that fact alone was a sign that she'd indeed had such a friend, and if she'd forgotten him, then naturally she'd forget his name, and if she'd forgotten his name, then why was she so sure that he was not named Berl?

And while she sifted through her impressions, sitting outside before the door of the little porch, she could hear from indoors the quiet rippling funeral prayer, "Eyl mole rakhmim" which her father was contentedly singing, and that led her to the notion that Berl was no longer among the living; and her desire to clutch at the image of someone who had once lived, and lived no longer, grew even more passionately strong… she lost herself in the sad motif and allowed herself to believe that there was some reason for her father's breaking into the "El Moleh" song just at that moment… she knew that her father had had a little too much somewhere, there was nothing new in that. However, he never sang "El Moleh" just before bedtime… yes… it was really almost certain… she needed only to remember the figure…

She stared fixedly ahead, but she saw nothing; she was entirely lost in herself and her fantasies, which revolved around some sort of reality that was no less fantastic than the fantasies themselves…and it seemed to her that somewhere, in the still, dark night, a pulse beat, and around it fluttered and swirled a far-off, idyllic life as weightless as air and quiet as silence itself. And somewhere, everywhere, homeless and adrift, someone without a shape roamed about, formless, the ghost of someone, a dead person, who'd died because of her, and after death he drifted around on the windy wings of longing, and he yearned for her, his beloved…

"Berl!"

And then, from the blankness of her memory, there began to emerge the face of a … a young, a very young face, with closed eyes… yes, it was almost real…she was just about to touch it… but completely dead. He would not come to life…

Her thoughts raced, bounded and danced one over the other. They leaped long into the past, and suddenly a river stretched before her, and a bridge… the water was black as ink. Deep within, with a strange, secret, still sadness, the trees were reflected, extending their branches over the water from the shores, and there was such sadness, such sadness, as though another world were peering up from below. And in those nethermost depths Berl's familiar face materialized…

She was almost there … she drew closer to him, to that time… surely he hadn't died naturally, he must have drowned himself…

But there was one small detail (and it was not really so small) which she couldn't entirely reconcile with her belief that Berl had drowned himself because of her: that Berl, whom she had seen in the water, seemed very, very young … yes, that one had certainly drowned, but his face was too young, with no trace of beard or whiskers…

Rivke felt herself drawn to the bridge. She knew that there she'd learn who the drowned person was and when it had happened… did she once have a sweetheart, or not? Was he alive, or had he died? Surely someone named Berl had drowned at some time or another… and she desperately wished him to be her beloved… yes, let him be dead, drowned; it was better than her never having had anyone.

And back there, in the house, everything was dark, silent and ordinary … and from inside quietly drifted the mournful melody "El Moleh Rakhmim." She remembered the recently interred pear, and she could not believe that she herself had just buried it, and could not imagine why. It seemed to her that what she had done with her own hands was a fantasy… and for whose sake was that quiet, wordless "El Moleh Rakhmim": for the recently buried pear, or for the long-drowned Berl?

— — — — —

Abruptly a memory emerged: a boy, eight or nine years old, drowned in the river twenty years ago, swimming alone late in the evening, and she remembered the boy's name: little Berl…

And then the thought occurred to her: Berl had been her intended husband… she would have no other…

And she was drawn to the bridge, towards her intended, and there, by the river, she understood that she couldn't leave, that she had nothing and no one to go back for. And instantly, passionately, she threw herself into the water, and with the first gulp of water she took in, she remembered the buried pear, and how it would grow into a large tree. And wilfully she sank to the bottom…

And all the while, in his and his children's house, Reb Dovid moved about, humming, wordlessly weaving the prayerful tune, "El Moleh Rakhmim."

רב דוד

אַזוי רופֿן אים די קינדער צווישן זיך, און די ערשטע, וועמען ס׳איז אײַנגעפֿאַלן אָנצורופֿן דעם פֿאָטער בײַם נאָמען, איז געווען רבֿקה, די טאָכטער.

אָט ווי אַזוי ס׳איז פֿאָרגעקומען:

די צוויי זין רב דודס, רבֿקהס צוויי ברידער, זענען געשטאַנען בײַ דער אַרבעט, געריבן מיט די הייסע פּרעסלעך די „ברוסטן" פֿון די העמדער, מאַכנדיק זיי האַרט און גלאַנציק און זי, רבֿקה, דעם טאַטנס טאָכטער און די ברידערס שוועסטער, איז געשטאַנען און פֿאַרשריבן אין בוך די קוויטיקע וועש, וואָס איינער האָט דאָרטן געבראַכט צום וואַשן. אין דער צײַט האָט זיך פֿון יענער זײַט טראָטואַר אַנטקעגן די פֿענצטער דער פֿאָטער באַוויזן, האָט זי, רבֿקה, אַ זאָג געטאָן:

– רב דוד גייט!

און דער יונגער־מאַן, וואָס האָט די וועש זײַנע געבראַכט צום וואַשן און געוווּסט, אַז דאָס איז איר פֿאָטער, האָט זיך צעלאַכט און געזאָגט, אַז ווען ער האָט דאָס ערשטע מאָל אַהער די וועש געבראַכט און דערזען דעם פֿאָטער אירן, איז אים טאַקע נישט אײַנגעפֿאַלן, אַז דאָס איז איר פֿאָטער, ער האָט געמיינט אַ פֿרעמדער ייִד, אַ בעל־דרשן, דרייט זיך בײַ זיי אין שטוב אַרום.

– וואָס עפּעס אַ בעל־דרשן? – האָט רבֿקה שמייכלענדיק געפֿרעגט.

– ווײַל נאָר אַ בעל־דרשן – האָט דער יונגער־מאַן געענטפֿערט, – קאָן זיך אַזוי פֿילן היימיש אין יעדן ייִדישן הויז און קאָן זיך דערלויבן צו האַלטן פֿרעמד און אָפּגעשיידט פֿון די הויזמענטשן, וואָס האָבן אים אַלס אורח צו זיך אין הויז פֿאַרבעטן...

די צוויי האָרעפּאַשנע חבֿרה, וואָס האָבן זיך באַגאָסן מיט שווייס בײַ דער אַרבעט האָבן אַפּלאָדירט דעם קונד זייערן, וואָס איז בײַ זיי כּמעט ווי אַ היימישער מענטש געווען און איז זיי נאָך היימישער געוואָרן, וואָס ער האָט זיי אַזוי גוט צוגעטראָפֿן.

– איר האָט די ווערט אַ מעדאַל – האָט דער עלטערער געזאָגט.

– און איך? – האָט רבֿקה געפֿרעגט...

דאָ איז רב דוד אַרײַנגעקומען און דער שמועס איז איבערגעריסן געוואָרן...

און פֿון דעמאָלט אָן איז עס אַזוי פֿאַרבליבן, דאָס וואָרט טאַטע ווערט צווישן די קינדער נישט דערמאָנט, נאָר „רב דוד", און ס׳האָט זיך אַזוי לײַכט געלאָזט „אָננעמען", ווי עס „נעמט זיך אָן" בײַ איינעם פּאָקן, וואָס איז מסוגל געווען זיך אָנצושטעקן מיט פּאָקנקרענק... ווײַל שוין יאָרן לאַנג, אַז די קינדער זענען מיטן פֿאָטער ברוגז, ווײַל שוין יאָרן לאַנג, אַז דער פֿאָטער האַלט זיך אָפּגעריסן און פֿרעמד פֿון די קינדער און לעבט זיך זײַנס אַ „פֿאַר זיך"־לעבן...

די פֿרעמדקייט זײַנע און אָפּגעריסנקייט פֿון זײַן הויזגעזינד האָט זיך אָנגעהויבן פֿון יענער צײַט אָן, וואָס די זין זײַנע זענען געוואָרן בעל־מלאָכות... ער האָט אַ לאַנגע צײַט מלחמה געהאַלטן קעגן דעם, אָבער זיי האָבן אים נישט געהערט און זיי זענען געוואָרן דאָס, וואָס ער האָט נישט געוואָלט זיי זאָלן ווערן, און דאָס ווײַב זײַנס האָט אויך געהאַלטן מיט די זין. זי ווי זיי האָט נישט געזען פֿאַר זיי קיין אַנדערן תּכלית. זי ווי זיי האָט אײַנגעזען, אַז אַ מלאָכה איז פֿיל פּראַקטישער, ווי אַלע לופֿט־פּרנסות...

אמת, קיין עבֿירה איז דאָס נישט, אָבער ס׳איז אין גאַנצן קעגן זײַן ייִדישן גײַסט... אַ ייִד באַדאַרף זיך גרינג פֿאַרדינען דאָס שטיקל ברויט... דער „בזעת אַפּיך תּאכל לחם“ פּאַסט זיך בעסער צו גויים אָדער צו אַזעלכע ייִדן, וואָס זענען מיט זייער מהות קיין ייִדן נישט... אמת, זיי זענען טאַקע פֿאַרזאָרגט מיט פּרנסה, אָבער חמורים זענען זיי, וויסן גאָרנישט פֿון קיין ייִדישקייט, אַבי זיי לייענען צײַטונגען און קוועלן אַרײַן, ווען זיי דערטאַפּן עפּעס אַן אויפֿטו, וואָס איינער האָט אויפֿגעטאָן, און זײַן עובֿדה איז געווען דאָס מבֿטל צו מאַכן מיט זײַן קהלת־בליק פֿון „אין חדש תּחת השמש“... אַלס ראַיה־לדבֿר האָט ער זיי געבראַכט דאָס בית־המיקדש און שלמה המלכס שטול, וואָס איז געמאַכט געוואָרן מיט אַזוי פֿיל חכמה, אַז קיינער אַחוץ שלמהן האָט זיך אויף איר, אויף דער שטול, נישט געקאָנט אַוועקזעצן... און האָט זיי דערבײַ דערציילט די לעגענדע פֿון תּרגום־שני און מגילת־אסתּר, ווי אַזוי שושק דער מלך פֿון מצרים, האָט געוואָלט זיך אַרויפֿזעצן אויף דער שטול און וואָס פֿאַר אַ „בענטש“ ער האָט געכאַפּט פֿון אַ גאָלדענעם לייב אין זײַט אַרײַן...

– איר זענט דאָך חמורים! וואָס ווייסט איר וואָס? – האָט ער אַלע מאָל פֿאַרענדיקט דעם שמועס זײַנעם.

די זין האָבן טאַקע אַ דאַנק דעם ביטול זײַנעם, וואָס ער האָט זיי בײַ יעדער געלעגנהייט מבֿטל געמאַכט, אָנגעהויבן טראָגן פֿאַרדראָס אויף אים, און וואָלטן זיי אַ ביסל מער געוווּסט אין די הײַנטוועלטיקע זאַכן, וואָלטן זיי קאָנקורירט מיטן טאַטנס ייִדישקייט... אָבער זיי זענען בלויז געווען אָנגעשמעקט מיטן גײַסט פֿון דער צײַט און האָבן זיך געהאַלטן אין דער מעלה מיט דעם, וואָס זיי אַרבעטן בײַ זיך און לאָזן זיך פֿון קיינעם נישט עקספּלואַטירן.

איז דאָס אַלץ אַ מאָל געווען אָט די וויכּוחים, הײַנט רעדט מען שוין נישט, — אַ שטענדיקער אויף אייביק געשלאָסענער רוגז צווישן טאַטן מיט זין און דורך דער השפּעה פֿון די זין איז שוין די מוטער און די שוועסטער ברוגז געוואָרן... אָבער רב דודן קימערט עס נישט... ס׳איז גענוג אַ קוק צו געבן אויף זײַן גאַנצער הנהגה, ווי ער צעקעמט זיך אַלע פֿרימאָרגן די באָרד און ווי אַזוי ער נעמט זיך דעם טלית־און־תּפֿילין אונטערן אָרעם און גייט זיך בהדרגהדיק אַוועק אין בית־המדרש אַרײַן, און קוקנדיק אויף אים קאָן מען האָבן אַזאַ אײַנדרוק, אַז דער ייִד האָט זיך דערטראַכט, אַז נישט נאָר דער שבת, וואָס גאָט האָט גערוט פֿון זײַן אַרבעט באַדאַרף זײַן בײַ ייִדן הייליק, נאָר אויך די ששת־ימי־יצירה באַדאַרפֿן בײַ אַ פֿרומען ייִד וואָכעדיק נישט זײַן, אַז ס׳איז רעכט, ווען גאָט העלפֿט, צו מאַכן פֿון יעדן טאָג פֿון וואָך אַ דבֿר־שבקדושה...

די קינדער, אויף וויפֿל זיי זענען שוין געוווינט צו אים, קוקן נאָך אַלץ אויף אים מיט שפּאַנענדע בליקן, שפּירן אים נאָך פֿון זײַן אויפֿשטיין ביז זײַן אַוועקגיין און פֿילן, אַז יעדן פֿרימאָרגן וואָלטן זיי געקאָנט זאָגן עפּעס נײַס וועגן אָט דער האַלטונג זײַנער... אָט פּונקט אַזוי ווי בײַ זיי שטעלט זיך יעדער פֿרימאָרגן אַוועק מיט וואָך און מיט אַרבעט, אַזוי שטעלט זיך בײַ אים אַוועק יעדער פֿרימאָרגן מיט יום־טובֿדיקער

זאָרגלאָזיקייט און מיט יום־טובֿדיק געשטימטער פֿרומקייט... שפּעטער מיט אַ פּאָר שעה קומט ער מיטאָג עסן און בענטשט אַזוי פֿרום מיט אַזוי פֿיל לויבגעזאַנג צו גאָט, ווי דאָס עסן וואָלט אים גלייַך פֿון הימל אַראָפּגעפֿאַלן, און נאָכן עסן און נאָכן בענטשן, גייט ער זיך ווידער אַוועק און קומט אין אָוונט צו דער צווייטער „סעודה“, און נאָכן עסן דרייט ער זיך אַרום אַ שעה־אַנדערהאַלבן מיט זיך און פֿאַר זיך, ווי ער וואָלט צוליב דעם בלויז באַשאַפֿן געוואָרן, כּדי צו באַווייַזן, אַז מ׳קאָן האָבן אַ ווייַב מיט קינדער און דאָך זיך לעבן אַליין — אַ רויִק לעבן, אָן זאָרג, אָן דאגות־פּרנסה... בקיצור: אַ ייִד, וואָס הייסט רב דוד... ער אַליין איז זייַנער און דער „רב דוד“ איז אין גאַנצן זייַנער. מיט ווייַב און קינדער, נישט ער קער זיך אָן און נישט דער נאָמען זייַנער און נישט אומזיסט רופֿן אים די קינדער צווישן זיך:

– „רב דוד!“

ער האָט עפּעס אַ שטיקל פּרנסה, וואָס באַלאַנגט אין גאַנצן צו זייַן ייִדישקייט... „די חבֿרה“, ס׳מיינט ווייַב און קינדער, שעמען זיך מיט זייַן פּראָפֿעסיע. נו, איז דערפֿאַר ווייַזט ער זיי קיין מאָל נישט קיין צורת־מטבע...

זייַן „פּרנסה“? ער זאָגט קדיש נאָך טויטע און לערנט משניות נאָך פֿאַרשטאָרבענע. דערצו איז ער אַ גאַנצער בן־בית אויפֿן בית־עולם... ער ווייסט, ווּ עס רוען אַפֿילו אַזעלכע, וואָס זענען געשטאָרבן נאָך איידער ער איז געבוירן געוואָרן. און פֿאַלט אַ מאָל אַראָפּ פֿון אַ ווייַטער שטאָט אַ „קינד“ פֿון די לאַנג פֿאַרשטאָרבענע און פֿאַרגעסענע, איז ער דער איינציקער, וואָס קען אָנווייַזן דאָס קבֿר פֿון לאַנג פֿאַרשטאָרבענעם (אָדער פֿאַרשטאָרבענער) צו וועמען „דאָס קינד“ איז געקומען אויף קבֿר־אָבֿות, מאַכט אַ מלא און ער קריגט שוין זייַן שׂכר דערפֿאַר...

עס טרעפֿט זייער אָפֿט, אַז ער קומט אַהיים „פֿאַרקנאַקט“, מיט פֿלאַמענדיקע און גלאַנציקע אייגעלעך און זינגט זיך אונטער אונטער דער נאָז אַן אומעטיק ניגונדל, אַ מלאדיקס. נאָך פֿון ווייַטנס איז צו באַמערקן, ווי דער ייִד גייט זיך אַזוי, דאָס קעפּל און בערדל פֿאַרריסן און די הויזן, קייַלעכדיקע ווי צוויי רערן, באָמבלען זיך הויך איבער די שיך עפּעס גאָר אויף אַן אַנדערן אופֿן ווי אין אַלע געוויינלעכע טעג... ווען די טאָכטער זייַנע דערזעט אים דורכן פֿענצטער, זאָגט זי שוין אָן די בשׂורה דער מוטער:

– דייַן מאַן גייט!

הגם די מוטער איז דורכויס אויסן צו באַווייַזן פֿאַר די קינדער, אַז זי קער זיך מיט אים גאָר נישט אָן, אַז ער איז איר אַ פֿרעמדער פּונקט ווי ער איז זיי... האָט אָבער די טאָכטער אַ חשד, אַז דאָס איז נאָר לפּנים. זי, רבֿקה, איז זיכער, אַז די מוטער מאַכט אים אַפֿילו וויזיטן ביַי נאַכט... ווען זי וואָלט זיך נישט געשעמט, וואָלט זי פֿאַרמסרט די מאַמען פֿאַר די ברידער...

וואָס אָנבאַלאַנגט אָט דעם פֿאַרדאַכט, האָט די אַלטע נאָך מיט יאָרן לאַנג צוריק משלח געווען דעם מאַן פֿון שלאָפֿצימער. די טאָכטער אָבער איז חושד די מאַמען, אַז די מאַמע האָט עס נישט געטאָן מיט איר גוטן ווילן, אַז דאָס איז געטאָן געוואָרן צוליב די קינדער... זי איז כּמעט ווי זיכער רבֿקה, אַז דער גאַנצער ברוגז דער מוטערס אויפֿן פֿאָטער איז נאָר לפּנים... כּדי די קינדער צופֿרידן שטעלן... שוין אין דעם אַליין, ווי די מאַמע מאַכט געטריַי דאָס געלעגער אויף די טישן אין וועשריַי, קאָן מען עס דערקענען... און אויב דאָס אַליין זאָגט נאָך גאָרנישט, געדענקט זי אַזאַ פֿאַל: זי האָט זיך איין מאָל ביַי נאַכט אויפֿגעכאַפּט פֿון שלאָף און האָט די מוטער אין בעט נישט געטראָפֿן...

הייסט עס, אַז נאָר לפּנים איז די מאַמע מיטן טאַטן צעשיידט און אויב ס׳איז אַזוי, ברענגט דאָך די מאַמע קיין קרבן נישט... און וואָס אָנבאַלאַנגט די ברידער, וואָס האָבן נישט חתונה, וואָס דאָס מיינט שוין דירעקט אַ דאַנק איר, באַדאַרף זי דאָס אויך נישט נעמען אַזוי שטאַרק ערנסט... ווײַל מענער קאָנען זיך אַזוי אויך באַגיין... זי פֿאַרשטייט זיי טאַקע נישט די מענער, נאָך וואָס זיי האָבן חתונה... הייסט עס, אַז זיי, די ברידער, איז אויך נישט אַזוי שלעכט... איז טאַקע איר ערגער פֿון אַלע... זי איז אַלע מאָל געווען אַ שטומער עדות פֿון זייער מאַנסבילישן פֿרײַ לעבן... און ווען זי איז געגאַנגען עפֿענען די טיר, האָט זי מיט אַ מיסטעריעזן קוק באַטראַכט די לאַנג אויסגעצויגענע פֿיגור פֿונעם פֿאָטער, וואָס איז געלעגן אויף די ווײַס און ווייך געבעטע טישן אין וועשרײַ... און אויף אַן אומפֿאַרשטענדלעכן אופֿן האָט זיך בײַ איר צונויפֿגעבונדן די ברידערס קומען שפּעט אין דער נאַכט מיטן פֿאָטערס ליגן דאָ... עפּעס ווי ער מיט זײַן באַהאַלטענער און אין זיך פֿאַרהוילענער מאַנסבילישקייט וואָלט "זיך" אַנטפּלעקט דורך די זין און דורך זייער קומען שפּעט אין די נעכט. און ס׳איז אויסגעקומען אַזוי מאָדנע, וואָס פֿון נאַכט אויף נאַכט דרייען זיך אַלע דרײַ קינדער פֿאַרבײַ דעם טאַטן און קיינער פֿון זיי ווייסט נישט, צי שלאָפֿט ער, צי נישט... און אַלע דרײַ פֿילן אַזאַ שווערן אומעט פֿון דעם טאַטן, וואָס ליגט ווי אַ פֿרעמדער ייִד אויף די געבעטע טישן.

זאָל דאָס אַלץ, וואָס איז ביז אַהער דערציילט געוואָרן, זײַן די אורזאַך פֿון רבֿקהס פֿאַרזיצן? אפֿשר אין אַ געוויסער מאָס, אָבער ווײַט נישט אין גאַנצן... רבֿקה איז פֿאַרזעסן ווײַל... זי ווייסט אַליין נישט פֿאַר וואָס... עס טרעפֿט זייער אָפֿט, אַ מיידל פֿאַרזיצט און קיינער ווייסט נישט און דאָס מיידל אַליין ווייסט אויך נישט פֿאַר וואָס זי איז פֿאַרזעסן... דאַכט זיך, אַ גאַנץ נישקשהדיק מיידל געווען און האָט זיך גאַנץ היפּשלעך אויפֿן קנאַפּעלע געדרייט און דאָך...

מיט רבֿקהן איז דאָס אַזוי פֿאָרגעקומען. אינטערעסאַנט, וואָס זאָגט דערצו רבֿקה אַליין?

זי, רבֿקה, זאָגט אַז זי האָט זיי אין דער ערד, די יונגע־לײַט, אַז זי באַדאַרף זיי אויף אַ גוטער כּפּרה. איז דאָס אמת?...

ס׳איז אָבער זיכער אמת דאָס, וואָס זי זאָגט, אַז זי האָט זיך געהאַלטן צו פֿאַרריסן און וואָס "צו" טויג נישט...

דאָס מיינט צו זאָגן, אַז אַ דאַנק דעם "צו" איז זי...

ניין, מ׳ווייסט נאָך נישט. ס׳האָבן חתונה עלטערע מיידלעך פֿון איר... ס׳נאָר, זי אַליין זאָגט, אַז זי וועט שוין נישט חתונה האָבן און דאָס מיינט איינצײַטיק, אַז זי זאָגט, אַז זי איז פֿאַרזעסן...

– אַ גרויסע מעצאָצע, נו... ווען איך וואָלט געוואָלט, וואָלט איך נאָך איצט אויך געקאָנט אַרײַנכאַפּן די מציאה...

אַזוי טענהט זי אַרײַן צו אירע צוויי ברידער און צו דער מוטער... און די לעצטע איז פֿולקאָם מסכּים מיט איר:

– דאָס איז מיר טאַקע די גרעסטע האַרצווייטיק!

און נאָך מער פֿאַרדריסט דער אַלטער, וואָס די טאָכטער לייגט זיך צו אַ פּאָר יאָר... אַנדערש גערעדט — וואָס די טאָכטער לייגט זיך צו די פּאָר יאָר, וואָס די מוטער וויל ביַי איר אַראָפּנעמען... אַמפּערט מען זיך: די לאָזט נישט יענער, זי זאָל זיך „צולייגן“ און יענע לאָזט נישט מ׳זאָל ביַי איר אַראָפּנעמען און טענהט אַזוי איַין אין איר, אין דער מוטער:

– מילא, מאַמע, אַז דו ווילסט פֿאַר אַנדערע פֿאַרלייקענען אַ פּאָר יאָר מיַינע, פֿאַרשטיי איך נאָך; אָבער פֿאַר מיר אַליין?

און איין מאָל זיך צעהיצט אַזוי און געזאָגט:

– איך זאָג דיר, מאַמע, אַז ווען ס׳וואָלט געקומען אַ חתן מיך אָנקוקן, וואָלט איך אים געזאָגט: יונגער־מאַן, איר זאָלט וויסן זיַין, אַז איך בין אַלט אַזוי פֿיל און אַזוי פֿיל; ווילט איר, איז גוט און אויב איר ווילט נישט...

די מוטער האָט זיך דערשראָקן; האָט געגלייבט, אַז די טאָכטער קאָן טאַקע אַרויס מיט אַזאַ דיבור... און פֿאַרבראָכן מיט די הענט, האָט זי אויסגעשריגן בקול־רם:

– ווי איז מיר! וואָס טוט זיך עס מיט איר, פֿאָטער האַרציקער.

און ערשט דאָ איז רבֿקה אין איר ראָלע אַריַין, וויַיל געזען, אַז ס׳ווירקט, האָט זיך די אַמביציע ביַי איר צעשפּילט און געוואָלט ס׳זאָל נאָר שטאַרקער ווירקן און זי האָט געזאָגט אַזוי צו זאָגן:

– ווען צו מיר וואָלט געקומען אַ שטייגער... נו, אַפֿילו ראָטשילדס אַ זון, און ער וואָלט געפֿרעגט, וויפֿל איך בין אַלט, וואָלט איך אים ראשית, קודם־כל געזאָגט די יאָרן מיַינע, דערנאָך וואָלט איך אים געעפֿנט די טיר און וואָלט געזאָגט: פּאַניע ראָטשילד, איר קאָנט שוין גיין!... ווען איך וואָלט געוואָלט אַ ליווריאַנט פֿאַר אַ חתן, וואָלט איך שוין לאַנג געקאָנט געווען קריגן... און איך בין אויך קיין פֿערד נישט!

אָפּגעזאָגט דעם „פּיזמון“, האָט זי אַוועקגעשטעלט אַ האַנט אויף אַ זיַיט און האַרטנעקיק אָנגעשטעלט דאָס קעפּל, ווי זי וואָלט די גאַנצע וועלט באַהערשט (טאַקע אַ דאַנק דעם, וואָס זי איז פֿון קיינעם נישט באַהערשט געוואָרן) און די אָרעמע מאַמע נעבעך האָט פֿאַרקוועטשט מיט די אויגן און פֿאַרקרומט דאָס פּנים, פֿאַרטיק צום וויינען... דאָ אָבער האָט זיך אַריַינגעמישט איינער פֿון די צוויי זין (דער ייִנגערער), וואָס זענען געשטאַנען ביַי צוויי וויַיס און ווייך געבעטע טישן און מיט הייסע פּרעסלעך געריבן די „ברוסטן“ פֿון וויַיסע העמדער, מאַכנדיק זיי האַרט און גלאַנציק.

– שרעק זיך נישט — לאָז „ער“ נאָר קומען, ראָטשילד, וועט זי בעסער ווערן... זי וועט שוין אַליין אַראָפּקוועטשן אַ פּאָר יערעלעך, אויב ס׳וועט נאָר אין דעם זיַין אַן עיכּובֿ...

די צוויי ברידער וואָלטן שוין אויך געגרן חתונה געהאַט, הגם זיי זענען ייִנגער פֿון דער שוועסטער, נאָר האַלטן זיך אָפּ, כּדי נישט צו שטעלן די שוועסטער אין אַן אומבאַקוועמער לאַגע... און טאַקע דערפֿאַר זענען זיי כּסדר אָנגעדרודלט אויף איר (שוין נישט רעדנדיק וועגן דעם וואָס זי ליגט אויף זייערע פּלייצעס). און זיי דאַנקען גאָט, אַז זיי קריגן אַ געלעגנהייט אָנצופֿאַלן אויף איר:

– דו מיינסט דאָך, אַז דו ביסט שטאַרק קלוג, האַ? – האָט זיך גלײַך נאָכן ייִנגערן אָפּגערופֿן דער עלטערער – אויב דו מיינסט אַזוי, מיין איך אַנדערש... און ס׳איז מסתּמא אַזוי ווי איך מיין, נישט ווי דו מיינסט...

דאָס איז שוין גאָר מעשׂה טאַטע גערעדט, איז וואָלט עס זי אַזוי נישט פֿאַרדראָסן, ווען ס׳וואָלט קיין טאַטע נישט געווען... מוז מען אויסהערן פֿון אַ ברודער אַזעלכע דיבורים, וואָס ווערן געדברט מיט אַזאַ טאָן, ווען מ׳איז אָנגעוויזן אויפֿן חסד פֿון ברודער... הגם, אַז זי וויל אַ טראַכט טאָן, פֿאַרדינט זי זיך דאָס שטיקל ברויט ביַי זיי: זי נעמט אָפּ די וועש, וואָס מ׳ברענגט צום וואַשן, פֿאַרשרײַבט אין בוך און פֿאַרצייכנט די נומערן אויף יעדן שטיקל וועש, ס׳איז אַן אַרבעט און אַ מאָל אונטער אַ שבת און אונטער אַ יום־טובֿ נעמט זי אַ מאָל אַ פּרעסל אין דער האַנט אַרײַן... דאָס עסן פֿאַרדינט זי זיך בלי־ספֿק... דער גאַנצער גרימצאָרן זייערער מוז זיך נעמען דערפֿון, וואָס זיי וועט נאָך אויסקומען, ווי זיי דענקען, צו סילוקן פֿאַר איר אַ נדן... דאָ פֿילט זי זיי מיט, דאָ זענען זיי פֿולקאָם גערעכט... אַז ס׳איז דאָ אַ טאַטע, וואָס זאָרגט נישט פֿאַר איר, זענען דאָך די ברידער אַוודאי פּטור...

ס׳איז געווען אין איינעם אַ זומערדיקן פֿאַרנאַכט, ווען די ברידער האָבן שוין געהאַט אַוועקגעלייגט די אַרבעט אוןביידע זענען שוין געשטאַנען אויסגעפּוצטע גרייט אַוועקצוגיין, ווי זיי טוען דאָס אַלע מאָל נאָך דער אַרבעט און רבֿקה איז געזעסן אין לאַמטערנדיקן גאַניקל מיט אירע פֿאַרנאַכטיקע שטימונגען פֿון האָפֿענונגסלאָזער בענקשאַפֿט און נאָך אַ מאָל צוגעקוקט, ווי די זון פֿאַרגייט, מיטשלעפּנדיק מיט זיך נאָך אַ טאָג פֿון איר, רבֿקהס, אומזיניקן אַלטמיידלשן לעבן.

אין גאַניק איז געווען אַזוי הייס, ווי עס קאָן זײַן נאָר אין אַזאַ מקום, וואָס דרײַ האַלבע ווענט זענען פֿון גלאָז און אַ גאַנצן טאָג שטייט דאָרטן די זון פֿון אויפֿגאַנג ביז אונטערגאַנג. רבֿקה האָט קיין בעסערן פּלאַץ נישט געהאַט ווו צו פֿאַרברענגען אירע פֿרײַע, איינזאַמע שעהען, איז זי געזעסן און האָט פֿון איר אַרומגעגלאָצטער איינזאַמקייט אַרויסגעקוקט אין דרויסן, צו גאָט און צו מענטשן, און אַזוי ווי זי איז דאָס מאָל געזעסן, האָט זיך צווישן די מענטשן באַוויזן דער טאַטע אירער „רב דוד“ און זיך אָפּגעטיילט מיט ייִד און ייִדישקייט פֿון אַלע איבעריקע מענטשן, האָט ער זיך אַרײַנגעמאָסטן מיט אַן אויסדרוק פֿון עפּעס עמעצן שולדיק, וואָס ער האָט זיך אַ גאַנצן טאָג אין שטוב נישט געוויזן און האָט בגנבֿה אַרויסגעשלעפּט אַ באַרנע פֿון דער קעשענע פֿון זײַן ייִדישער קאַפּאָטע, און שטיל, אָן אַ וואָרט, מיט שטילן אָבער גוטמוטיקן רוגז בגנבֿה אַרײַנגעשטופּט די באַרנע רבֿקהן אין דער האַנט אַרײַן און איז אַרײַן אין שטוב.

רבֿקה האָט אַ לענגערע צײַט באַטראַכט אָט די מתּנה און נישט געוווּסט, וואָס צו טאָן מיט איר, און מאָמענטנווײַז האָט זיך איר געדאַכט, אַז זי איז גאָר פּלוצלינג אַריבערגעשפּרונגען אויף צוריק מיט צוואַנציק יאָר, ווען דער פֿאָטער פֿלעגט זי, די בת־יחידה, זייער אָפֿט מזכּה זײַן מיט אַזעלכע מתּנות... זי איז געזעסן ווי אַ פּריטשמעליעטע און נישט געוווּסט, וואָס צו טאָן מיט דער באַרנע... אַז מ׳קאָן נעמען און זי אויפֿעסן, איז איר נישט אײַנגעפֿאַלן... אַלנפֿאַלס איז דאָס געווען אַ שפּעטערדיקע זאַך... און דערבײַ האָט עס פֿאָרלויפֿיק נישט געהאַלטן, און אַזאַ אײַנדרוק האָט זיך געשאַפֿן דערפֿאַר, ווײַל אָט די מתּנה איז

איר איבערגעגעבן געוואָרן אויף אַזאַ אינטימען אופֿן און דערפֿאַר, איז איר אײַנגעפֿאַלן, מוז זי, איידער וואָס־ווער־ווען, זי באַווײַזן די ברידער... האָט זי זיך דאָך אָבער, מהאַי־טעמא, געשעמט צו באַווײַזן...

זי האָט די באַרנע באַטראַכט פֿון אַלע זײַטן, זייער אַ שיינע באַרנע געווען, אַ טונקל ברוינע און אַזאַ צײַטיקע, אָבער פֿון נעמען זי עסן איז זי אַלץ ווײַט געווען. אפֿשר האָט זי דערפֿון אָפּגעהאַלטן דאָס, וואָס די באַרנע איז געווען אויסגעוואַרעמט אין פֿאָטערס קעשענע? זי האָט געפֿילט אָט די וואַרעמקייט, נאָר צי דאָס איז געווען די אורזאַך, וואָס האָט זי אָפּגעהאַלטן פֿון עסן די באַרנע, האָט זי אַליין נישט געוווּסט און האָט נישט געטראַכט וועגן דעם.

ווען זי איז אַזוי געזעסן און געטראַכט וועגן ווײַזן די ברידער דעם טאַטנס מתּנה, האָט זיך איין ברודער נאָכן צווייטן באַווויזן און זי האָט אינסטינקטיוו די האַנט מיט דער באַרנע אונטער דער בלוזע אַרונטערגעכאַפּט און האָט זיי נאָכגעקוקט אַ שטיק וועג, ווי זיי גייען זיך בײַנאַנד, אָט די צוויי ברידער זכרים, וואָס פֿאַר דער גאַנצער וועלט פֿרויען קאָנען זיי זײַן זכרים, נאָר פֿאַר איר איינער נישט. און זי האָט געטראַכט וועגן דעם, ווי זי וועט קיין מאָל נישט וויסן, ווו די ברידער פֿאַרברענגען זייערע פֿרײַע אָוונט־שעהען און זיי וועגן איר ווייסן, אַז זי זיצט אָפּ אָט די צײַט, זיצט אין איר אַלטמוידישער פֿאַרזעסנקייט, האָט זי אַ פֿאַרדראָס אַרומגעכאַפּט, אַ פֿאַרדראָס מיט בושה פֿאַרמישט... און ס׳האָט זיך עפּעס אַזוי צולהכעיסדיק אַ טראַכט געטאָן וועגן סוף פֿון אָט דעם „זיצן“... און דערצו נאָך בײַ זיי, בײַ די ברידער. יאָ, ס׳וואָלט שוין זיכער געמוזט קומען אַ סוף צו דעם!...

די נאַכט איז צוגעפֿאַלן און רבֿקה איז נאָך אַלץ געזעסן און זיך געהאַלטן מיט דער באַרנע. דער פֿאָטער האָט זיך דאָרט אין דער פֿינצטערער שטוב אַרומגעדרייט און אין דער זעלבער פֿינצטערניש האָט זיך די מוטער געטאַסקעט מיט בעטגעוואַנט פֿון שלאָפֿצימער און ס׳האָט זיך געלאָזט הערן, ווי זי פּאַטשט דאָס געלעגער פֿאַרן פֿאָטערס וועגן, און זי, רבֿקה, האַלט זיך נאָך אַלץ מיט דער באַרנע און ווייסט נאָך אַלץ נישט וואָס צו טאָן מיט איר... זי ווייסט בלויז איין זאַך, אַז עסן אָט די באַרנע וועט זי שוין זיכער נישט. פֿאַר וואָס זי וועט זי נישט עסן?... פֿאַר וואָס האָט זי זי ביז אַהער נישט געגעסן? אָבער פֿאָרט וואָס טוט מען מיט איר? טאָן עפּעס מוז מען אומבאַדינגט מיט איר. אָט טאַקע דערפֿאַר, ווײַל דאָס איז אַ באַרנע צום עסן און זי קאָן זי נישט עסן... ניין, גלאַט זי נעמען אַרויסוואַרפֿן קאָן זי נישט... סײַדן...

און דאָ איז איר אײַנגעפֿאַלן אַ געדאַנק אויסצוגראָבן אַ גריבעלע און מקבר זײַן די באַרנע.

הינטער דער שטוב איז געווען אַ גערטל, ווו ס׳זענען געוואַקסן אַ פּאָר הויקערדיקע ביימלעך. רבֿקה איז אַרויס מיט אַ שפּיציק מעסער אין דער האַנט און אויסגעגראָבן דאָרט אַ גריבל. האָט זי דאָרטן אין דעם גריבל די באַרנע באַגראָבן, פֿאַרשיט און מיטן פֿוס צוגעטרעטן.

אַרײַנגעקומען אין שטוב נאָך דער קבֿורה, האָט זי שוין געטראָפֿן ברענען אַ לעמפּל אין שטוב. דעם טאַטנס געלעגער איז שוין געווען פֿאַרטיק און דער טאַטע אַליין איז געשטאַנען מיט די ווײַסע אַרבל און גערייכערט אַ פּאַפּיראָס. איבער זײַן קאָפּ האָט זיך געקנוילט אַ געדיכטער און מאַסיווער רויך, און אויף דער וואַנט הינטער אים האָט זיך אָפּגעשלאָגן אַ לאַנגער שאָטן, און איבערן שאָטנס קאָפּ האָט זיך אויך געקנוילט אַזאַ רויך, ווי איבערן קאָפּ פֿון אָריגינאַל.

ווען זי איז אים פֿאַרבײַגעגאַנגען פֿון הינטן, האָט ער געטאָן אַ דריי אויס צו איר דעם קאָפּ פֿול מיט אויפֿמערקזאַמקייט און געוואָרפֿן אויף איר אַ פֿאָרשנדיקן בליק... זי האָט האַסטיק אָפּגעצויגן און האָט זיך

באַזעצט אין דרויסן פֿאַר דער טיר מיט אַ נעפּלדיק שווער געמיט, ווי זי וואָלט ערשט נישט לאַנג געקומען פֿון אַ לוויה פֿון אַ נאָענטן מענטש... און דאַכט זיך וואָס, וואָס האָט זי דאָ געטאָן? זי האָט באַגראָבן אַ באַרנע און דאָך איז לאַנג בײַ איר פֿאַרבליבן אַזאַ שווערער אײַנדרוק נאָך אָט דער אָפּגעטוענער זאַך און געהאַט אַזאַ געפֿיל, ווי זי וואָלט דאָרטן, אין דעם גריבעלע, אַ לעבעדיקע זאַך באַגראָבן און עס האָט זיך געגלוסט וויינען...

ס׳איז שוין געווען פֿינצטער, דער הימל איז ערטערווײַז געווען אויסגעשטערנט און ערטערווײַז פֿאַרהויכט מיט שיטערע, דורכזיכטיקע וואָלקנדלעך. ס׳איז געווען וואַרעם און ווינטלדיק. פֿון אַ בוים דאָ און אַ בוים דאָרטן, וואָס זענען אין דער לענג פֿון גאַס געשטאַנען, האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטילע און רויִקע אומרויִקייט צווישן צווײַגן און בלעטער. די קראָמען זענען שוין געווען פֿאַרמאַכט, ס׳האָבן ווי בעלמעס אַרויסגעקוקט די אַראָפּגעלאָזטע שטאָרעס אויף די פֿענצטער און טירן, נאָר אַנטקעגן האָבן מיט נאַכטיקן אומעט געגלאַנצט די גרויסע צוויי שויפֿענצטער פֿון אַפּטייק־מאַגאַזין און געבלייכט האָבן זיך פֿון דאָרטן די קאָסמעטישע אַרטיקלען, וואָס זענען אין די פֿענצטער געווען אָנגעלייגט.

זי איז געזעסן און צוגעקוקט, ווי ס׳דרייען זיך און גייען פֿאַרבײַ הין און צוריק פּאָרלעך, אייניקע זענען געגאַנגען אַזוי אײַנגעקלעפּט איינס אין דעם אַנדערן, אַז ס׳האָט אויסגעזען, ווי איין מענטש גייט, איין מענטש מיט פֿיר פֿיס און מיט צוויי קעפּ... אַ סבֿרא, אַז זי איז קיין מאָל מיט קיינעם אַזוי נישט געגאַנגען? יאָ, געוויס... אָבער ווער דער איינער איז געווען און ווי אַזוי דער איינער האָט אויסגעזען, דאָס געדענקט זי נישט... און ס׳איז גאָר קיין ווּנדער נישט, וואָס זי געדענקט „אים“ נישט... ווײַל דעמאָלט האָט עס בײַ איר קיין אָרט נישט פֿאַרנומען... ווער וואָלט עס זיך צו יענער צײַט אָפּגעזאָגט מיט איר אַזוי צו גיין?... ס׳איז בלויז אַ ווּנדער, וואָס גראָד אָט דער איינער, מיט וועלכן זי איז געווען אינטימער ווי מיט אַלע איבעריקע באַקאַנטע יונגע־לײַט, וואָס דווקא דער איז אויסגערונען געוואָרן פֿון איר געדעכעניש... און נאָך אַ פֿראַגע פֿרעגט זיך בײַ איר: פֿאַר וואָס איז מיט דעם, ווי מיט אַלע איבעריקע יונגע־לײַט, גאָרנישט געוואָרן?... איז אויף דעם אויך דאָ אַ תּירוץ: ער האָט צו פֿיל פֿאַרלאַנגט פֿון איר, און אַז ס׳איז אַזוי, באַווײַזט דאָס אַליין, וואָס ער איז געווען מיט איר אינטימער, ווי אַלע איבעריקע... אויב ער האָט זיך דערלויבט און זי האָט אים דערלויבט צו גיין מיט איר אַזוי צונויפֿגעגאָסן, איז דאָס אַליין אַ באַווײַז, אַז ער האָט נאָך עפּעס מער דערפֿון פֿון איר באַגערט, און אַזוי ווי זי איז נישט געווען פֿון „יענע“, האָט זי אים אָפּגעשטויסן פֿון זיך (אַזוי שטעלט זי זיך פֿאָר) און האָט אים טאַקע איבער דער זעלבער אורזאַך אַרויסגעוואָרפֿן פֿון איר געדעכעניש און ער איז פֿאַרשווּנדן פֿון איר האָריזאָנט...

יאָ, איז ווער איז אין דעם שולדיק? ביידע זענען שולדיק, אי „ער“, אי זי... ער דערפֿאַר, וואָס ער האָט זיך צופֿיל דערלויבט און זי דערפֿאַר, וואָס זי האָט אים גאָרנישט דערלויבט... ס׳איז איין זאַך נישט גלאַטיק: ווּ איז ער נעלם געוואָרן, דווקא אָט דער, מיט וועמען זי האָט זיך דערלויבט צו זײַן נענטער, ווי מיט אַלע איבעריקע באַקאַנטע יונגע־לײַט...

דאָ איז איר אַרויסגעשפּרונגען אַ נאָמען בערל, און הגם זי האָט נאָך דאָס געשטאַלט פֿון אָט דעם נאָמען נישט געזען, אָבער זי איז זיכער געווען, אַז דער, וועגן וועמען זי טראַכט דאָ די גאַנצע צײַט, אַז זײַן נאָמען איז געווען בערל... און אויב ס׳איז נישט דער, טאָ ווער אַנדערש קאָן דאָס זײַן? פֿון וואַנען איז דאָס פּלוצלינג צו איר אין מוח אַזאַ נאָמען אַרײַנגעשפּרונגען?... און אויב ס׳איז נישט דער, טאָ ווער דען קאָן דאָס זײַן? פֿאַר וואָס געדענקט זי אַזאַ נאָמען? און פֿאַר וואָס געדענקט זי, אַז זי האָט אַזאַ נאָמען

געדענקט און האָט אָן אים פֿאַרגעסן, און זיך דערמאָנט אַז זי האָט דעם נאָמען פֿאַרגעסן און זיך דערמאָנט איינציַיטיק, אַז זי געדענקט אָט דעם פֿאַרגעסענעם נאָמען... מיט וואָס האָט ער זיך אַזוי איַינגעקריצט ביַי איר אין געדעכעניש, אויב ער, דער באַזיצער פֿון דעם נאָמען, איז פֿאַר איר גאָרנישט געווען... און אויב „ער“ איז עפּעס יאָ געווען פֿאַר איר, איז דאָך ווידער אַ פֿראַגע, ווי קאָן מען אַזוי פֿאַרגעסן, אַז זי זאָל נישט האָבן די מינדסטע אַנונג ווי אַזוי אָט דער בערל האָט אויסגעזען?...

— זייער, זייער מאָדנע:

„בערל“

אַ נאָמען אָן אַ געשטאַלט... און וואָס מער דער נאָמען חזרט זיך איבער ביַי איר אין מוח, אַלץ מער און מער אומעט רופֿט ער ביַי איר אַרויס... עפּעס אַזוי ווי נאָך אַ געשטאָרבענעם ווען מ׳דערמאָנט, אַזאַ אומעט רופֿט ביַי איר אַרויס אָט דער באַקאַנטער נאָמען פֿון דער אומבאַקאַנטער פּערזאָן... איז אפֿשר מעגלעך אַז „יענער“ זאָל האָבן געשטאָרבן... געשטאָרבן פֿון בענקשאַפֿט נאָך איר, אָדער ער האָט זיך גאָר גענומען דאָס לעבן... צי האָט אָבער דער יעניקער געהייסן בערל, אָט דער, מיט וועמען זי איז געווען אינטימער, ווי מיט אַלע איבעריקע באַקאַנטע יונגע־לײַט... מעגלעך... ס׳איז אָבער זיכער, אַז זײַן נאָמען איז נישט געווען בערל... און זי איז שוין גאָר אין גאַנצן נישט זיכער, אַז זי האָט געהאַט אַזאַ באַקאַנטן... יאָ, אָבער טאָ וואָס איז דאָס פֿאַר אַ בערל וואָס, וועמענס נאָמען זי געדענקט און וועמענס געשטאַלט זי קאָן זיך נישט דערמאָנען... ס׳איז דאָך נישט קיין נאָמען גלאַט אין דער וועלט אַריַין... שוין דאָס אַליין, וואָס יעדעס מאָל, וואָס ער חזרט זיך איבער ביַי איר אין מוח, כאַפּט זי אַרום אַזאַ שווערער פּיַינלעכער אומעט, איז שוין דאָס אַליין אַ סימן, אַז אַזאַ באַקאַנטן האָט זי יאָ געהאַט און אויב זי האָט געקאָנט אָן אים פֿאַרגעסן, איז דאָך נאַטירלעך, אַז זי זאָל פֿאַרגעסן דעם נאָמען זיַינעם, און אויב פֿאַרגעסן דעם נאָמען זיַינעם טאָ פֿון וואַנען נעמט זיך צו איר אַזאַ זיכערקייט, אַז „ער“ האָט נישט געהייסן בערל.

און איינציַיטיק ווי זי האָט זיך אין דרויסן פֿאַר דער טיר פֿון גאַניקל געגריבלט אין אירע געדאַנקען, האָט זיך פֿון שטוב געלאָזט הערן אַ שטיל קריַיזלדיקער אל־מלא־רחמים, וואָס דער פֿאָטער אירער האָט זיך דאָרטן פֿון ווילקייט געזונגען און דאָס האָט זי אַרויפֿגעפֿירט אויפֿן געדאַנק, אַז דער „בערל“ איז נישטאָ צווישן די לעבעדיקע און דער פֿאַרלאַנג אָנצוכאַפּן דאָס געשטאַלט פֿון אָט דעם, וואָס האָט אַ מאָל געלעבט און לעבט שוין איצט נישט, איז נאָך געוואָרן ביַי איר ליַידנשאַפֿטלעך שטאַרקער... זי האָט זיך איַינגעהערט אין דעם טרויעריקן מאָטיוו און ס׳האָט זיך געלאָזט גלייבן, אַז נישט אומזיסט האָט זיך דער טאַטע אין דער ציַיט צעלאָזט מיט דעם אל־מלאדיקן געזאַנג... אמת, זי האָט זיך געשטויסן, אַז דער פֿאָטער האָט ערגעץ געמוזט כאַפּן אַן איבעריק ביסל, איז דאָס אָבער נישט קיין „נאָווינע“ ביַי אים. פֿונדעסטוועגן איז נאָך נישט געווען דער פֿאַל, אַז ער זאָל אין דער ציַיט פֿאַרן שלאָפֿן גיין זיך צעלאָזן מיט אַ מלא... יאָ... ס׳איז שוין כּמעט ווי זיכער... איר פֿעלט בלויז זיך צו דערמאָנען דאָס געשטאַלט...

זי האָט שטאַר געקוקט פֿאָרויס פֿאַר זיך. אָבער געזען האָט זי גאָרנישט, זי איז אין גאַנצן געווען פֿאַרטיפֿט אין זיך און אין אירע פֿאַנטאַזיעס, וואָס האָבן זיך געוויקלט אַרום עפּעס אַ ווירקלעכקייט, וואָס איז געווען נישט וווּנציקער פֿאַנטאַסטיש, ווי די פֿאַנטאַזיעס אַליין... און קוקנדיק אַזוי, האָט זיך איר געדאַכט, אַז ערגעץ, אין דער שטילער, פֿינצטערער נאַכט, קלאַפּט אַ דופּק און אַרום דעם פֿלאַטערט זיך און פֿלעכט זיך אַזאַ וויַיט־אידיליש לעבן, וואָס איז אַזוי ליַיכט ווי די לופֿט און שטיל ווי די שטילקייט אַליין. און ערגעץ ווו און אומעטום פלאָנטערט זיך אָן אַן אָרט און אָן אַ באָדן איינער אָן אַ געשטאַלט, אָן אַ פֿאָרעם, עפּעס אַ

גײַסט פֿון אײנעם, פֿון אַ געשטאָרבענעם, וואָס איז געשטאָרבן איבער איר און נאָכן טויט פֿלאַטערט ער אַרום אויף ווינטיקע פֿליגל פֿון בענקשאַפֿט און לעכצט נאָך איר, נאָך זײַן געליבטער…

„בערל!“

און דאָ האָט זיך אָנגעהויבן אויסצושײלן אין בלײכקייט פֿון אירע דערינערונגען אַ פּנים פֿון אַ… אַ יונג, גאָר אַ יונג פּנים, פֿאַרמאַכטע אויגן… יאָ, ס׳איז שוין כּמעט ווי אַ ווירקלעכקייט… אָט־אָט טאַפּט זי דאָס אָן… אָבער אַלץ — טויט. דער לעבעדיקער קומט נישט…

די געדאַנקען לויפֿן, שפּרינגען און טאַנצן אײנער איבער דעם אַנדערן. שפּרינגען איבער אַ לאַנגער, לאַנגער פֿאַרגאַנגענהייט און פּלוצלינג שפּרייט זיך פֿאַר איר אויס אַ טײַך און בײַ גלײַך מיטן טײַך די בריק… דאָס וואַסער שוואַרץ ווי טינט. טיף אינעווייניק שפּיגלען זיך אָפּ מיט אַ מאָדנעם געהיימען, שטילן אומעט די ביימער, וואָס האָבן פֿון די ברעגעס אַריבערגעוואָרפֿן זײערע צווײַגן איבערן וואַסער און ס׳איז אַזאַ אומעט דאָרטן, אַזאַ אומעט, ווי אַ צווייטע וועלט וואָלט פֿון אונטן אַרויף אַרויפֿגעקוקט. און פֿון די אונטערשטע טיפֿענישן האָט זיך באַוויזן אָט דאָס באַקאַנטע בערל־פּנים…

יאָ, זי איז שוין כּמעט אַזוי ווי בײַם וועג… זי דערנענטערט זיך אַלץ נענטער צו יענעם און צו יענער צײַט… ס׳איז זיכער, אַז ער איז מיט זײַן טויט נישט געשטאָרבן, אַז ער האָט זיך דערטרונקען…

אָבער איין קלייניקייט (וואָס איז גאָר קיין קלייניקייט נישט געווען) האָט זי נישט געלאָזט אין גאַנצן זיך צונויפֿגיסן מיט איר גלויבן, אַז דער בערל האָט זיך איבער איר דערטרונקען. דאָס איז געווען דאָס, וואָס דער בערל, ווען מען זי האָט פֿון וואַסער אַרויסגעצויגן, האָט אויסגעזען זייער, זייער יונג… יאָ ס׳איז זיכער, אַז יענער האָט זיך דערטרונקען, אָבער עפּעס צו אַ יונג פּנים, אָן אַ סימן פֿון באָרד און וואָנצעס…

רבֿקהן האָט אָנגעהויבן ציִען צו דער בריק… זי איז זיכער געווען, אַז דאָרט וואָלט זי גרינטלעך דערגאַנגען, ווער און וואָס דער דערטרונקענער איז געווען און ווען דאָס איז פֿאָרגעקומען… צי האָט זי געהאַט אַ מאָל אַ געליבטן, צי נישט; צי לעבט ער, צי ער איז געשטאָרבן; זיכער איז, אַז עפּעס אײנער אַ בערל איז דאָך יאָ ווען עס איז דערטרונקען געוואָרן… און זי האָט אומבאַדינגט געוואָלט, אַז דאָס זאָל האָבן געווען נישט קיין אַנדערער, ווי אירס אַ געליבטער… יאָ זאָל זײַן אַ טויטער, אַ דערטרונקענער, אָבער אַלץ בעסער ווי קיין מאָל קיינעם נישט געהאַט.

און דאָרטן אין שטוב איז אַלץ געווען פֿינצטער, שטיל און וואָכעדיק… און שטיל האָט זיך פֿון דאָרטן געטראָגן דאָס אומעטיקע, אל־מלא־רחמימדיקע געזאַנג. זי האָט זיך דערמאָנט אין דער נאָר וואָס צו קבֿורה געבערענגטער באַרנע און ס׳האָט זיך איר נישט געגלייבט, אַז זי אַליין האָט עס נאָר וואָס געטאָן און נישט געקאָנט באַגרײַפֿן, נאָך וואָס האָט זי עס געטאָן. ס׳האָט זיך בײַ איר אויסגעזען, ווי נישט קיין וואָרהאַפֿטיקע זאַך, אָט די זאַך, וואָס זי האָט נאָר וואָס אַליין מיט אירע אײגענע הענט אָפּגעטאָן… און פֿאַר וועמענס וועגן גייט עס אָט דער שטילער אָן ווערטערדיקער אל־מלא־רחמים: פֿאַר דער נאָר וואָס צו קבֿורה געבערענגטער באַרנע, צי פֿאַר דעם לאַנג דערטרונקענעם בערל?

— — — — —

דאָ גאָר פּלוצלינג איז אין איר זכּרון אַרויסגעשווומען אַ ייִנגעלע, אַ ייִנגעלע פֿון אַ יאָר אַכט־ניַין, וואָס איז צוריק מיט אַ יאָר צוואַנציק דערטרונקען געוואָרן, באָדנדיק זיך שפּעט אין אָוונט אײנער אַליין אין טײַך און דאָס ייִנגעלע, האָט זי זיך דערמאָנט, האָט געהייסן בערעלע...

און ס׳איז איר איַינגעפֿאַלן אַ געדאַנק, אַז דער בערעלע איז דאָס געווען דער זיווג אירער... אַז זי וועט שוין קיין אַנדערן נישט האָבן...

און ס׳האָט זי אַ צי געטאָן צו דער בריק, אַהין צו צום זיווג, און ערשט דאָרט, ביַים טײַך, איז איר קלאָר געוואָרן, אַז זי קאָן פֿון דאָרט נישט אַוועקגיין, אַז זי האָט נישט צוליב וואָס און צו וועמען זיך אומצוקערן צוריק. און האַסטיק און שטורעמדיק זיך אַריַינגעוואָרפֿן אין וואַסער אַריַין און ביַים ערשטן שלונג וואַסער, וואָס זי האָט געגעבן אין זיך אַריַין, האָט זי זיך דערמאָנט אין דער באַגראָבענער באַרנע, ווי אַזוי עס וועט אַרויסוואַקסן פֿון דער באַרנע אַ גרויסער בוים. און איז עקשנותדיק געזונקען צום גרונט...

און פֿאַר דער גאַנצער צייַט האָט זיך אין שטוב ביַי זיך און ביַי די קינדער אַרומגעדרייט רב דוד און זיך געברומט און געקרייַזלט אָן ווערטער דאָס ניגונדל פֿון אל־מלא־רחמים...